

ANÁLISE PARATRADUTIVA DO FILME *PARA QUE NON ME ESQUEZAS*

[Recibido 27/06/09; aprobado 22/07/09]

FERREIRA, P. e YAGÜE, V. 2005. *Para que no me olvides*, Madrid: Editorial Ocho y Medio.

FERREIRA, P. 2002. *Para que no me olvides*. Tradución do guión, Rosa Moledo. Adaptación e axuste do guión traducido, Charo Pena, Barcelona: Cameo. DVD coas versións española e galega do filme.

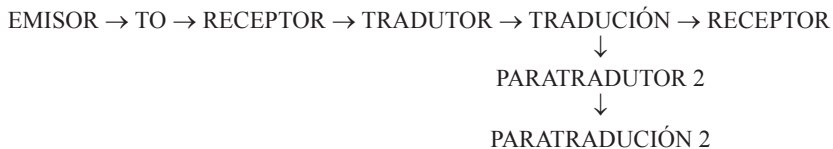
Con esta achega inauguramos nesta revista unha nova modalidade de recensión sobre a análise da tradución dunha obra cinematográfica considerada galega. Así, parécenos oportuno facer unhas pequenas anotacións sobre aquilo que imos analizar: a tradución dun filme galego. Para a análise contamos con todos os elementos precisos; é dicir, cos documentos reais (textos e paratextos) dos que nós deducimos un comportamento tradutivo baseado na nosa experiencia investigadora e profesional no ámbito da dobraxe. Esta longametraxe de ficción, dirixida pola directora Patricia Ferreira, está rodada en castelán, como a maioría do denominado «cine galego». Deste xeito, para obter tal denominación ten que pasar por un proceso de tradución e paratradución que comentaremos máis adiante.

Outro dos aspectos que pode sorprender desta achega é a proposta de análise paratradutiva. Non é o noso cometido explicar os novos enfoques teóricos saídos do grupo de investigación T&P da Universidade de Vigo (cf. Garrido, 2004 e Montero, 2009). O que si nos parece oportuno é dar unhas pinceladas sobre o percorrido que ten que realizar un proxecto cinematográfico para ser considerado «galego», así como delimitar ben aquilo que denominamos tradución e paratradución. Para isto, imos describir un pequeno esquema dividido en dúas partes:

EMISOR → TO → RECEPTOR → PARATRADUTOR 1 → PARATRADUCIÓN 1
→ RECEPTOR

Calquera proxecto cinematográfico que se presente ás axudas convocadas pola Xunta de Galicia para apoiar o desenvolvemento de proxectos de produción audiovisual en lingua galega conta cun emisor 1º

(no que incluímos o director da obra, o guionista e o produtor) encargado de emitir un TO 1º (que resulta ser o proxecto cinematográfico) e que ten como receptor 1º o paratradutor 1, encargado de realizar a paratradución 1 (que nós denominamos «tradución burocrática», que dá conta da tradución do proxecto cinematográfico e que ten como receptor unha comisión designada pola actual Consellería de Cultura e Turismo). Normalmente o profesional da mediación lingüística que se dedica á tradución de películas non ten que facer con anterioridade a tradución do proxecto cinematográfico (paratradución 1). Porén, a característica máis salientable do proceso de tradución para a dobraxe das longametraxes de ficción galegas é que o tradutor (ou paratradutor) xa está presente na primeira fase de creación do proxecto (paratradución 1) ata que chega ás súas mans o guión definitivo; é dicir, aquel que vai ser obxecto da tradución para a dobraxe estándar (tradución). Unha vez que a comisión (receptor 2º) decide conceder a subvención, pasamos á segunda parte do proceso:

Aquí entra en xogo o emisor 2º (onde nos referimos case que con exclusividade ao director), que emite un TO 2º (entendido como texto filmico) dirixido a un receptor 3º (que á súa vez se divide en dous: público destinatario VO e tradutor). Este tradutor é o encargado de facer a tradución para a dobraxe propiamente dita (a estándar).

Unha vez que o tradutor realiza a encarga de tradución, o paratradutor 2 (que responde á figura do director de dobraxe) realiza a paratradución 2 (correspondente coa fase de axuste, no proceso estándar) para ser interpretada polos actores e actrices de dobraxe e con vistas a chegar ao destinatario final (receptor 4º). Nesta parte do proceso, como resulta lóxico, entra de novo o factor de axentes non tradutivos (o axustador) que realiza labores de tradución, ou de paratradución.

Deste xeito, denominaremos tradutor a aquel que realiza o labor de tradución dun determinado guión para ser dobrado e paratradutores por unha banda a aquel que realiza unha tradución dun guión sen o fin último da interpretación por parte dos actores e actrices de dobraxe e, pola outra, ao profesional da dobraxe, director, encargado de dirixir, axustar e adaptar o guión entregado polo tradutor. Resulta obvio que o axustador introduce modificacións en todos os guións que pasan polas súas mans, mais no caso concreto das traducións para a dobraxe das longametraxes de ficción galegas (escritas e rodadas maioritariamente en castelán), estas modificacións van

máis alá das especificidades técnicas da fase de axuste, debido principalmente a que o axustador é coñecedor da lingua e da cultura de partida, algo non moi habitual cando as obras cinematográficas proceden dos Estados Unidos.

Lejos quedaron los años en los que se les exigía el dominio de idiomas, poseer una cultura enciclopédica o dominar perfectamente la interpretación de la palabra. La moderna dirección de doblaje es un cargo de confianza que nombran las empresas para especialmente procurar un reparto idóneo de voces y una orientación artística adecuada en la etapa de sincronización. (Ávila, 1997: 49-50)

Sinopse do filme *Para que non me esquezas*

O filme comeza con Mateo, un ancián septuaxenario, que conecta con habilidade os cabos dun moderno aparato de son. Cando a música soa, Mateo convida a Adela, a súa muller, a bailar. Agarda por ela cos brazos abertos pero Adela non aparece. Porén, Mateo comeza a bailar sen deixar de falar con ela. O seu neto David e a súa filla Irene chegan, mais ninguén se estraña do soliloquio do vello. Comeza a cea de aniversario de Irene. Mateo é un excelente narrador, aínda que, ultimamente, ten algúns fallos de memoria, pero sempre está alí David, que coñece todas as súas historias, para saír en axuda de seu avó cando este esquece algo. A harmonía rompe cando David di que quedou coa súa rapaza. Está claro que a Irene non lle gusta a moza do seu fillo.

David e Clara decidiron vivir xuntos mesmo só contando con vinte e poucos anos e que el só é un estudante de arquitectura e ela unha caixeira de supermercado. David pídelo axuda a Mateo para dicirllo á súa nai e encontra, coma sempre, a complicidade de seu avó.

Un día, David, camiño da facultade, ten un accidente moi grave e morre. A morte de David sume nunha profunda espiral de dor a todos os que o rodeaban. Clara, incapaz de asumir a súa perda, trata de recuperar o seu recordo e a súa imaxe en todo o que a rodea. Irene tampouco sabe como afrontar a morte do seu fillo. Tirou todas as súas fotos, escondeu as súas cousas e cando ten contacto con algo que lle recorda a el, escapa, incapaz de se enfrontar a esa dor.

Mateo perdeu o apoio que supuña para el o seu neto. Mais é o único que consegue manter un contacto estreito e real coa morte de David. Segue falando con el como se estivese vivo, ao igual que fai co resto dos seus seres queridos que xa non están.

Análise

Indicamos a continuación a listaxe de siglas utilizadas na análise desta longametraxe, tendo sempre presente que para realizar a mesma contamos co proceso completo: proxecto cinematográfico, guión orixinal,

«tradución burocrática» do guión orixinal, guión traducido para a dobraxe, guión axustado e DVDs coas versións orixinal e dobrada dos filmes:

- (V.G.O.): Versión do guión orixinal
- (V.B.T.): Versión burocrática traducida
- (V.O.D.): Versión orixinal definitiva
- (V.T.D.): Versión traducida para a dobraxe
- (V.A.): Versión axustada
- (V.A.D.): Versión axustada definitiva

A) Análise da tradución burocrática (Paratradución 1)

Este filme contou cunha subvención da Consellería de Cultura, Comunicación Social e Turismo no ano 2003 pola cantidade de 110.000 euros.

A Orde do 23 de xaneiro de 2003 (DOG, 07/02/03) pola que se convocan subvencións a empresas vinculadas co sector audiovisual para apoiar o desenvolvemento de proxectos de produción audiovisual en lingua galega, así como a produción audiovisual en lingua galega di, no seu artigo 1º, que se convocan subvencións, mediante réxime de concorrencia competitiva, para apoiar a realización de producións audiovisuais en lingua galega.

No apartado B da Orde dáse conta das «subvencións á produción audiovisual en lingua galega»; porén, esta obra non está en galego. A lingua galega é produto dunha subvención.

O artigo 22º trata da documentación técnica que hai que presentar. Así, sinálase que se deberán achegar sete exemplares encadernados da seguinte documentación técnica:

- a) Memoria explicativa (2 páx. mínimo).
- b) Sinopse do proxecto (2 páx. mínimo).
- c) Guión definitivo da produción.
- d) Historial da empresa e relación de membros do equipo.
- e) Plan de produción con orzamento total.
- f) Plan de financiamento, con expresión das contribucións doutras entidades, organismos ou institucións, documentalmente acreditado.
- g) Calendario de investimentos para a execución do traballo, indicando a parte correspondente que se vai executar cada ano no caso de proxectos plurianuais.

- h) Calquera outra documentación que o solicitante considere pertinente para a mellor defensa do proxecto.

O artigo 23º sinala os criterios de valoración que se relacionan a continuación:

- a) Calidade do proxecto.
- b) A contribución ao fomento do emprego no sector e a aplicación no proxecto de recursos de Galicia, tanto a nivel técnico como artístico.
- c) Calidade artística (orixinalidade e creatividade do proxecto así como a súa contribución aos valores culturais de Galicia).
- d) Rodaxe en lingua galega da versión orixinal da produción audiovisual.

O artigo 27º sinala a obriga da entrega definitiva da produción audiovisual ao apuntar que:

En calquera caso, o beneficiario non poderá percibir máis do 80% da subvención total concedida ata a entrega definitiva da produción audiovisual, que se realizará antes do 31 de decembro da anualidade que corresponda, en lingua galega, e que constará de dúas copias no formato subvencionado [...]. (DOG, 07/02/03)

Neste mesmo artigo sinalábase igualmente que as copias entregadas á Consellería de Cultura, Comunicación Social e Turismo «quedarán depositadas no Centro Galego de Artes da Imaxe dependente da Dirección Xeral de Comunicación e Audiovisual, para a súa conservación e uso con fins culturais e de promoción do audiovisual galego», o que nos levaría a unha tradución cuns fins normalizadores; mais ao longo destes anos comprobouse que isto non acontece e que os filmes alí depositados non teñen ningún tipo de uso a non ser o de conservarlos.

Existe igualmente nesta convocatoria unha «disposición adicional» na que se di que «en todo o non previsto nesta orde será de aplicación o disposto no Decreto 287/2000, do 21 de novembro, polo que se desenvolve o réxime de axudas e subvencións públicas da Comunidade Autónoma de Galicia». (DOG, 07/02/03); mais este decreto aquí referido, non fai referencia en ningún momento ao uso da lingua galega. Tanto é así que se imos ao proxecto entregado para solicitar a subvención —produto dunha tradución feita por Rosa Moledo— podemos comprobar como na «Ficha do proxecto» aparece o título provisional *Para que non me esquezas*; pero que máis adiante, no ANEXO I do mesmo proxecto e dentro do contrato entre a produtora e

as guionistas, asinado en Madrid, a 12 de decembro de 2002 entre Tornasol Films, S.A., Dª María Jesús Patricia Ferreira Maña e Dª Virginia Yagüe Romo, xa aparece o título en castelán *Para que no me olvides*¹.

Do mesmo xeito, neste contrato non se fai referencia ningunha á normalización ou promoción da lingua galega e tampouco se dá conta da versión galega do filme chegando ao punto de non estrea-la nesta lingua. O único que se referencia é o «derecho de subtitulado y doblaje: A cualquier idioma o dialecto, sin limitación alguna, de la obra o su representación digital» (Documento interno).

No ANEXO II do proxecto aparece o contrato entre as produtoras Tornasol Films S.A. e Continental Producciones, S.A. asinado en Madrid, a 11 de marzo de 2003 —cuxa copia tamén se achegou en castelán— e segue sen aparecer ningunha referencia á lingua galega. Porén, sinálase algo que si nos resulta chocante, pois, como apunta a convocatoria, as subvencións van dirixidas á produción audiovisual en lingua galega e no contrato as partes acordan:

PRIMERA.- El largometraje será dirigido por D. Patricia Ferreira, siendo conocido y aprobado el guión por las partes.

SEGUNDA.- El rodaje se realizará en Galicia y tendrá una duración de 8 semanas. La película se rodará en castellano. (Documento interno)

O ANEXO III é a copia do contrato entre as produtoras (Tornasol Films S.A. e Continental Producciones, S.A.) e a distribuidora Alta Classics, S.L. e neste contrato tería que aparecer a distribución da ou das copias en galego do filme nas salas comerciais; porén non aparece. Así, comprobamos que a distribuidora non ten ningunha obriga de distribuír ningunha copia en lingua galega. Daquela, para que fins culturais —segundo apuntaba a convocatoria— se traduce o volume de documentación ademais do guión para ser dobrado? Comprobamos, xa que logo, que a tradución para a dobraxe do noso cinema non ten un fin comunicador tal e como se pretendía nas primeiras convocatorias onde se obrigaba a proxectar nas salas de Galicia unha porcentaxe do 25% das copias en versión galega: véxase a Orde do 6 de maio de 1987 (DOG, 24/06/87) «pola que se regula a concesión de subvencións á produción cinematográfica» que no seu artigo 3° apuntaba:

A) Á parte das características especificadas no artigo primeiro, as realizacións cinematográficas obxecto de subvención terán que cumprir, entre outras, as seguintes condicións:

¹ Temos que apuntar que os anexos do proxecto non se traduciron, senón que se achegaron na lingua orixe (castelán) cunha copia compulsada.

- A totalidade dos seus exteriores rodarase en Galicia.
- De ser o caso, o 75% dos pagos referidos aos labores artísticos e técnicos terán por destinatarios persoas naturais e/ou xurídicas residentes ou con domicilio social en Galicia.

B) Así mesmo, se a produción cinematográfica se roda en galego, entregárase unha copia á Consellería de Cultura e Benestar Social e outra á Televisión de Galicia, S.A.; se fose en castelán, realizarase unha versión dobrada integramente ao galego e entregáranse ambas as dúas copias.

E na estipulación cuarta do Anexo A refire:

Que, polo menos, un 25% das copias que circulen polas salas comerciais de Galicia o fagan na súa versión galega.

Se a tradución para a dobraxe do noso cine non ten o fin de exhibir as obras dobradas ao galego, daquela, cal é o seu fin?

A tradución burocrática do guión foi feita a partir da versión do guión publicado na editorial Ocho y Medio (*Para que no me olvides*), cuxa autoría é de Patricia Ferreira e Virginia Yagüe. De calquera xeito, hai pequenas diferenzas entre a versión orixinal e a traducida, como é a ampliación de diálogo entre os personaxes na V.B.T. que despois volve á versión orixinal, o que nos fai supoñer que a V.B.T. é anterior á V.G.O. publicada coa que contamos.

Exemplo 1	
Título: <i>Para que non me esquezas</i>	Secuencia: 4
(V.G.O.) [...] En ese momento suena el timbre de la calle. David reacciona de inmediato y se pone en marcha. DAVID: Es para mí. IRENE: ¿Cómo que para ti? ¿Es que vas a salir? DAVID: Lo siento, mamá. Es que he quedado con Clara. IRENE: Pero ¿te vas así? ¿Sin tomar la tarta? DAVID: Guárdame un trozo para mañana. David sale del comedor precipitadamente. Irene se ha quedado descolocada. [...]	

<p>(V.B.T.) [...] Nese momento soa o timbre. David reacciona de inmediato e corre cara á porta. DAVID: É para min. IRENE: ¿Como que para ti? ¿Vas saír logo? DAVID: Síntoo, mamá. É que quedei con Clara. ¿Non cho dixera? Imos ó cine. IRENE: Non, non... non mo dixeras... DAVID: Non me esperedes a pé. David dálles un bico á nai e ó avó, mentres pon a chaqueta. IRENE: Pero, ¿vas marchar así? ¿Sen tomar a torta? DAVID: Gárdame un anaco para mañá. David sae do comedor precipitadamente. Irene quedou descolocada. Mateo tamén parece un tanto desconcertado. [...]</p>
<p>(V.T.D.) [...] DAVID: É para min. IRENE: ¿Como que para ti? ¿Vas saír? DAVID: Laméntoo, mamá, é que quedei con Clara. IRENE: ¿E vas marchar así, sen come-la torta? DAVID: Gárdame un anaco para mañá. [...]</p>

A desaparición de partes de secuencias cos respectivos diálogos tamén é habitual nesta primeira parte do proceso, tal e como podemos comprobar no exemplo que segue:

Exemplo 2	
Título: <i>Para que non me esquezas</i>	Secuencia: 5
<p>(V.G.O.) SEC. 5. CALLE CASA IRENE. EXT. NOCHE En la calle espera un coche pequeño y antiguo, un poco desvencijado. David entra en el vehículo y apenas se puede ver como se inclina hacia la conductora en el gesto de besarla. El coche arranca.</p>	

(V.B.T.)

SEC. 5. COMEDOR CASA IRENE. XUNTO A VENTÁ. INT. NOITE

Irene intenta abrir a botella de Champaña. Discretamente observa desde a ventá a saída do fillo.

SEC. 5A. RÚA CASA IRENE. EXT. NOITE

Na rúa espera un coche pequeno e antigo, un pouco escangallado. David entra no vehículo e malamente vemos como se inclina cara á condutora para bicala. O coche arranca.

SEC. 5B COMEDOR CASA IRENE. XUNTO A VENTÁ INT. NOITE

Irene observa desde a ventá, con expresión non moi feliz. Mateo achégase a ela e sácalle a botella.

MATEO: Anda, trae. Que non estás ó que tes que estar. ¿Pásache algo?

IRENE (*Simulación perfecta*): Nada. ¿Por que?

MATEO (*Irónico*): Non, por nada... Porque tes mala cara e parece preocupada e porque estás espiando desde a ventá... pero por nada máis...

Mateo abre o champaña. Bótalle a Irene.

[...]

B) Análise da tradución para a dobraxe (Tradución estándar)

A tradución para a dobraxe non foi feita a partir do guión burocrático traducido; pois dista bastante da versión final. A versión traducida para a dobraxe coincide co guión publicado; por iso, para a nosa análise, imos ter en conta este guión, a V.G.O., a V.O.D. e a V.T.D.

De calquera xeito, atopamos algunhas incoherencias. Así, comprobamos que se produce un cambio de nome nun dos personaxes (Santi pasa a ser Home 1) que, ademais perde diálogo, mesmo estando na versión de audio (V.O.D.), o que nos fai pensar que, ao mellor, a tradutora non contaba co audio nese momento para facer a tradución; algo que nunca debería suceder.

Exemplo 3

Título: *Para que non me esquezas*

TCR: 00:14:12

<p>(V.G.O.) [...] SANTI: ¿A qué hora mañana? IRENE: como hoy. Eva, la joven que interpreta a Nina, es la última en levantarse y cuando lo hace se dirige seria a Irene. EVA (<i>A Irene.</i>): Irene, ¿qué tal? IRENE: Bien, bien. Muy bien. Eva se queda un tanto contrariada. Irene se da cuenta. IRENE: Nina es joven, cándida, inexperta, ¿estamos de acuerdo? [...]</p>
<p>(V.O.D.) [...] SANTI: ¿A qué hora mañana? IRENE: como hoy. SANTI: Vale. Hasta mañana, Ciro. EVA: Irene... IRENE: Sí. EVA: ¿Qué tal? IRENE: Bien, bien. Muy bien./ A ver Eva, Nina es joven, cándida, inexperta, ¿estamos de acuerdo? [...]</p>
<p>(V.T.D.) [...] HOME 1: (Off) ¿A que hora mañá? IRENE: Coma hoxe. HOME 1: Vale. EVA: Irene... IRENE: ¿Que? EVA: ¿Qué tal? IRENE: Ben, ben, moi ben, Eva, Nina é nova, cándida, inexperta, ¿estamos de acordo? [...]</p>

Tamén podemos encontrar intervencións de personaxes que non aparecen na V.G.O. nin na V.O.D. (como é o caso da NENA e do seu AD LIB) e que, porén, se manterá na versión axustada.

Exemplo 4
Título: <i>Para que non me esquezas</i> TCR: 00:11:35

<p>(V.G.O.) [...] CLARA: Son 122 con 60, por favor... Clara hace una carantoña a la niña al tiempo que colabora con la mujer metiendo su compra en las bolsas. Ante el agobio de la clienta, Clara incluso sale de su puesto en la caja y ayuda a la mujer a colocar las bolsas en el carro. Ana, una chica algo mayor que Clara, procedente de la caja vecina, espera a Clara. La mujer paga y se va. Clara comienza a hacer el balance de su caja. ANA: No me extraña que siempre termines la última. [...]</p>
<p>(V.O.D.) CLARA: Son 122 con 60, por favor. Gracias. Gracias. Adiós. ANA: No me extraña que siempre termines la última.</p>
<p>(V.T.D.) [...] CLARA: Son 122 con 60, por favor. Grazas. Grazas. Adeus. NENA?: (AD.LIB.) ?? ANA: Non me estraña que sempre acabes de última. [...]</p>

C) Análise da fase de axuste (Paratradución 2)

Para analizar o axuste feito pola directora de dobraxe contamos coa versión en DVD orixinal, o guión traducido pola tradutora e o guión axustado pola directora.

Temos que sinalar que o axuste feito no guión que entregou a tradutora é mínimo; razón pola cal reivindicamos, máis unha vez, que o axuste —e o seu pagamento— tería que pasar para ás mans dos tradutores.

Na secuencia que segue vemos un claro exemplo de paratradución, pois comprobamos que o que se di na versión final dobrada ao galego (V.A.D.) non se corresponde nin coa versión traducida (V.T.D.), nin coa axustada (V.A.), nin, por suposto, coa orixinal (V.O.D.). Vemos igualmente que o tempo no que intervén o interfono non se corresponde entre a versión orixinal e a dobrada, chegando a haber sete minutos de diferenza.

Ademais, no guión axustado non aparece marcada a actriz de dobraxe que dobra o interfono, polo que supoñemos que corresponde a unha gravación xa feita con anterioridade e que, xa que logo, non se lle vai pagar a ninguén. A nosa impresión tamén se basea no feito de que as intervencións do interfono non se corresponden en absoluto nas versións comparadas.

Por outra banda, a intervención da clienta pasa desapercibida para a tradutora e para a axustadora e só se produce na sala de dobraxe. De feito a clienta, na versión orixinal simplemente fai un AD LIB e, na versión dobrada ao galego introdúceselle diálogo.

Exemplo 5	
Título: <i>Para que non me esquezas</i>	TCR: 00:11:25
(V.O.D.) INTERFONO: Señores clientes, les informamos que ha llegado la hora del cierre. Deseamos que están satisfechos con la atención recibida y les recordamos que estamos a su servicio de nueve de la mañana a diez de la noche. CLARA: Son 122 con 60, por favor. Gracias. Gracias. Adiós. INTERFONO: ¡Atención, por favor! Señor Gómez [...] ANA: Non me estraña que sempre termines la última. [...]	
(V.T.D.) [...] CLARA: Son 122 con 60, por favor. Grazas. Grazas. Adeus. NENA?: (AD.LIB.) ?? ANA: Non me estraña que sempre acabes de última. [...]	
(V.A.) [...] CLARA: Son 122 con 60, por favor. / Grazas. // Grazas. Adeus. (Risa) NENA?: (AD.LIB.) ?? ANA: Non me estraña que sempre acabes de última. [...]	
(V.A.D.) [...] INTERFONO: (00:11:32) Señorito Benítez, acuda ó corredor número tres. CLARA: Son 122 con 60, por favor. CLIENTA: Aquí ten. CLARA: Grazas. // Grazas. INTERFONO: Informamos ós nosos clientes [...] CLARA: (MONT) Ala, adeus. NENA?: (AD.LIB.) ?? ANA: Non me estraña que sempre acabes de última. [...]	

Mais na fase de axuste non só atopamos un único elemento paratradutor (o director de dobraxe ou axustador), senón que podemos incluír nesta categoría aos actores e actrices de dobraxe. Tal e o caso do exemplo que segue, onde se pode comprobar que na fase de axuste non se cambiou a intervención de Mateo, mais si na dobraxe, o que nos fai supoñer que non foi a axustadora, senón o actor de dobraxe que interpreta a Mateo, e que responde ao nome de Gonzalo Rey Chao.

Exemplo 6	
Título: <i>Para que non me esquezas</i>	TCR: 00:02:18
(V.O.D.) MATEO: Menos mal que ya estás aquí, porque tu madre no... no me entende. IRENE: AD LIB MATEO: Felicidades, cariño. (AD LIB) IRENE: (AD LIB) Papá... [...]	
(V.T.D.) MATEO: Menos mal que xa estás aquí, porque túa nai non... non me entende. IRENE: (AD.LIB.) MATEO: Parabéns, cariño. (AD.LIB.) IRENE: (AD.LIB.) Papá... [...]	
(V.A.) MATEO: Ah... menos mal que xa estás aquí, porque túa nai non... non me entende. IRENE: (AD.LIB.) MATEO: Parabéns, cariño. (AD.LIB) IRENE: (AD.LIB.) Papá... [...]	
(V.A.D.) MATEO: Ah... menos mal que xa estás aquí, porque túa nai non... non me entende. IRENE: (AD.LIB.) MATEO: Felicidades, pequena. (AD.LIB) IRENE: (AD.LIB.) Papá... [...]	

A modo de conclusión, podemos dicir que o audiovisual galego tivo, e continúa a ter, desde comezos dos anos oitenta, unha moi boa consideración a nivel social. Porén, esta consideración está baseada nas informacións, ás veces incompletas, que parten das institucións públicas de Galicia á hora de mostrarlle á sociedade galega este sector. Deste xeito, verificamos que, polo de agora, non existe unha definición clara daquilo que se denomina «cine galego».

A nosa intención non é, con todo, definir este concepto; mais demostrar que unha parte importante deste sector audiovisual da nosa comunidade, aquel que se refire ás longametraxes de ficción galegas, depende en boa medida do factor «tradución» e que este factor ten que ser tido en conta á hora de definir tal denominación: longametraxe de ficción galega. De feito, no primeiro capítulo da nosa tese (Montero, 2009) apuntabamos —despois de

ter recollido todo o corpus das longametraxes de ficción galegas— unha serie de consideracións que van máis alá do proceso (estándar) de tradución para a dobraxe que pode seguir un determinado filme e que se corresponden con:

- Un proceso de «tradución burocrática» do que non tiñamos constancia para outras combinacións.
- Un proceso de tradución para a dobraxe diferente.
- Unha encarga de tradución para este eido que non era encomendada pola TVG.
- O proceso de axuste baseábase en dúas linguas coñecidas polo director de dobraxe.
- O proceso, realizado cuns índices de calidade superior a calquera outro produto encomendado pola canle pública de Galicia, carecía dun fin comunicador.
- A denominación «cine galego» está por pescudar.

Así, o filme que escollemos para a esta análise (*Para que non me esquezas*) entra dentro da denominación «cine galego»; pero cómpre dicir que con esta pequena achega non queremos máis que salientar a importancia que ten o proceso de tradución e paratradución para as longametraxes de ficción galegas. Tanto é así, que nas conclusións do noso traballo de investigación, apuntamos que todo o proceso de tradución e paratradución destes filmes ten como fin último a xustificación dunha denominación —«cine galego»— aínda sen definir.

REFERENCIAS BIBLIOGRÁFICAS

- ÁVILA, A. 1997. *El doblaje*, Madrid: Cátedra Signo e Imagen.
- GARRIDO VILARIÑO, X.M. 2005. «Traducir a Literatura do Holocausto: Traducción/Paratraducción de *Se questo è un uomo* de Primo Levi», en *Teses de doutoramento da Universidade de Vigo. Curso 2004-2005*, Vigo: Universidade de Vigo, [CD-ROM].
- MONTERO DOMÍNGUEZ, X. 2009. *O proceso de tradución para a dobraxe das longametraxes de ficción galegas (1986-2006). Análise de tres casos*. Tese de doutoramento inédita defendida na Universidade de Vigo.

Xoán Manuel Montero Domínguez
Universidade de Vigo
xoanmontero@uvigo.es